Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 5161/2008, ECLI:CZ:NS:2010:30.CDO.5161.2008.1

Číslo: 101/2011

Právní věta:

Výkonem práva kritiky nedojde k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby jedině v případě, že jde o kritiku právem přípustnou, resp. kritiku oprávněnou. To předpokládá, že nejsou překročeny meze věcné a konkrétní kritiky a současně, že je kritika přiměřená i co do obsahu, formy a místa, tj., že nevybočuje z mezí nutných k dosažení sledovaného a zároveň uznaného cíle.

O věcnou kritiku nejde, vychází-li z nepravdivých podkladů a dovozuje-li z těchto nepravdivých podkladů vlastní hodnotící úsudky znevažujícího charakteru.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.11.2010

Spisová značka: 30 Cdo 5161/2008

Číslo rozhodnutí: 101

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ochrana osobnosti

Předpisy: § 11 obč. zák.
§ 13 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 27. 6. 2007 výrokem I. uložil žalovanému, aby do tří dnů od právní moci rozsudku zaslal žalobci omluvu ve znění: „Omlouváme se M. H. za to, že jsme o něm v prohlášení o závažném porušení stanov jednacího řádu a hospodaření družstva, obchodního zákoníku, občanského zákoníku a předpisů souvisejících členy statutárního orgánu družstva p. M. H., bývalým předsedou družstva, místopředsedou a členem p. Z. B. a J. F. a dále p. L. J. býv. předsedou kontrolní komise v družstvu za období od roku 1995 až 1999 a podnět k provedení auditu, uvedli nepravdivé údaje, že celková ztráta odhadem z působení členů představenstva, kontrolní komise a býv. předsedy družstva M. H. je 1 621 421 Kč.“ Výrokem II. rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že dne 19. 10. 2006 na členské schůzi žalovaného družstva, jehož byl žalobce od 19. 5. 1995 do 18. 11. 1999 předsedou, přednesl předseda kontrolní komise „Prohlášení o závažném porušení stanov, jednacího řádu a hospodaření družstva, obchodního

zákoníku a předpisů souvisejících, členy statutárního orgánu družstva p. M. H., bývalým předsedou družstva, místopředsedou a členem p. Z. B. a J. F. a dále p. L. J., býv. předsedou kontrolní komise v družstvu, za období od roku 1995 až 1999, a podnět k provedení auditu", které bylo též vloženo do poštovních schránek nájemníků, a v němž bylo na straně 4 uvedeno, že „Celková ztráta odhadem z působení členů představenstva, kontrolní komise a býv. předsedy družstva M. H. je 1 624 421 Kč!", v čemž žalobce spatřuje neoprávněný zásah do svých osobnostních práv. Soud prvního stupně na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že žaloba je důvodná, neboť předmětným údajem s uvedením konkrétní výše částky, byl žalobce v podstatě obviněn z trestného činu ve vztahu k hospodaření družstva, jehož byl statutárním orgánem. Dovodil pak, že předmětný údaj je objektivně způsobilý zasáhnout do osobnostních práv žalobce, protože uvedení konkrétní vysoké částky působilo na osoby, které se s dokumentem seznámily, tak, že žalobce žalovaného o tuto částku připravil.

V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 5. 2. 2008 rozsudek soudu prvního stupně podle § 220 odst. 1 písm.a) o. s. ř. změnil tak, že žalobu zamítl. Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud věc posoudil podle § 11 a násl. obč. zák. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že uvedenou větu s tvrzením o výši ztráty nelze posuzovat izolovaně, ale je třeba vycházet z celkového kontextu „Prohlášení", které hodnotí činnost předchozího vedení družstva a obsahuje konkrétní údaje o nedodržování stanov, nedostatcích v jeho hospodaření apod. Měl tedy podle názoru odvolacího soudu žalovaný pro svůj závěr o odhadované škodě i podklady a uvedl, jak k tomuto závěru dospěl. Tento názor pak byl pronesen na členské schůzi a byl prezentován toliko členům družstva, v rámci kritiky dřívějšího vedení. Poukázal na to, že kritika je ústavně chráněna již vzhledem k významu svobody projevu v demokratické společnosti. Její omezení je výjimkou, kterou je nutno interpretovat restriktivně a lze ji ospravedlnit pouze kvalifikovanými okolnostmi, které v dané věci nejsou dány, když žalobce z titulu postavení bývalého předsedy družstva musel počítat s vyšší mírou kritiky a nic mu nebránilo v tom, aby na členské schůzi prezentoval svůj nesouhlas s kritikou žalovaného. Vzhledem k tomu dle názoru odvolacího soudu nelze dovodit neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobce chráněných ustanovením § 11 a násl. obč. zák. a tím ani odpovědnost žalovaného podle ustanovení § 13 obč. zák.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze bylo doručeno zástupkyni žalobce dne 10. 3. 2008, přičemž právní moci nabylo téhož dne.

Rozsudek odvolacího soudu dne 2. 4. 2008 žalobce napadl dovoláním, jehož přípustnost odvozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a důvody spatřuje v tom, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování (§ 241a odst. 3 o. s. ř.), a že spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.]. Namítá, že „Prohlášení" žalovaného nelze považovat za kritiku, ale za listinu, která žalobce poškodila na cti a lidské důstojnosti, když sám žalovaný uvedl, že v „Prohlášení" je obsažen názor a nikoliv kritika. Poukazuje také na skutečnost, že v řízení nebylo prokázáno, že „Prohlášení" vychází z pravdivých podkladů. Nesouhlasí ani s názorem odvolacího soudu, že mu nic nebránilo, aby na členské schůzi prezentoval svůj nesouhlas s kritikou žalovaného, protože stávající předseda družstva V. R. mu v jakémkoliv projevu nesouhlasu zabránil. Toto však také nebylo předmětem dokazování. Proto žalobce navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek Vrchního soudu v Praze zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný se k podanému dovolání nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolací soud poté, co přihlédl k čl. II bodu 12. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č.

99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, uvážil, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), stalo se tak ve lhůtě vymezené ustanovením § 240 odst. 1 o. s. ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. a je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Dovolací soud poté napadený rozsudek odvolacího soudu přezkoumal ve výrocích ve věci samé v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že toto rozhodnutí je správné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Z ustanovení § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu podaným dovoláním. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně, je-li dovolání přípustné, je dovolací soud povinen přihlédnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Ty však z obsahu spisu seznány nebyly.

Uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dopadá na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jde o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Nesprávné právní posouzení věci může být způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li zásadní pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

Soudy obou stupňů podanou žalobu posuzovaly podle ustanovení § 11 a násl. obč. zák. Podle ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák. má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění (odst. 1 tohoto ustanovení) s tím, že pokud by se nejevilo postačujícím toto (morální) zadostiučinění proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (odstavec 2 citovaného ustanovení). Dovolatel však ve svém dovolání neuvádí nic, co by správnost aplikace ustanovení § 13 obč. zák. odvolacím soudem jakkoliv zpochybňovalo.

Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby podle § 13 obč. zák. musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobilého vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě. Tento zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí zde být zjištěna existence příčinné souvislosti mezi takovým zásahem a vzniklou nemajetkovou újmou na osobnostních právech fyzické osoby. Nenaplnění kteréhokoliv z těchto předpokladů vylučuje možnost nástupu sankcí podle ustanovení § 13 obč. zák. Tak tomu může být např. při výkonu ústavními principy zaručeného práva kritiky. Kritika jako součást svobody projevu a široké a veřejné informovanosti je nepochybně důležitým nástrojem demokracie ve společnosti. Současně je třeba zdůraznit, že svoboda projevu, včetně práva pronášet kritiku, musí mít v demokratické společnosti své meze, kdy jejich překročení pravidelně vede k závažným nežádoucím újmám na právu na ochranu osobnosti kritizovaných fyzických osob.

K neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby nedojde výkonem práva kritiky ovšem jedině v případě, že jde o kritiku právem přípustnou, resp. kritiku oprávněnou. Ta předpokládá, že při ní nejsou překročeny meze věcné a konkrétní kritiky a současně to, že je taková kritika přiměřená i co do obsahu, formy i místa, t.j., že nevybočuje z mezí nutných k dosažení sledovaného a zároveň uznaného cíle. O věcnou kritiku nejde především tam, kde kritika vychází z nepravdivých podkladů, a která z těchto nepravdivých podkladů dovozuje vlastní hodnotící úsudky. V takových případech, pokud je utvořený hodnotící úsudek znevažující, není možné již z tohoto důvodu považovat kritiku za

přípustnou. Vybočí-li kritika z mezí její přípustnosti, jedná se o exces, který představuje neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby se všemi s tím spojenými následky občanskoprávní odpovědnosti osoby, která se takového zásahu dopustila. Jestliže kritika v konkrétním případě postrádá právní přípustnost, není namístě upřednostňovat právo na kritiku před právem na ochranu osobnosti fyzické osoby. Nadto lze pokládat za obecně zřejmé, že uvádění nepodložených, resp. nepravdivých údajů o fyzické osobě není možno ztotožňovat s pojmem oprávněné kritiky. Současně je nutno zdůraznit, že při hodnocení míry a dopadů předmětného zásahu do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby je třeba vycházet z objektivního principu, kdy zásahem by se takto cítil dotčeným na cti a vážnosti každý, kdo by se nacházel na místě této osoby (analogicky srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2691/2007, nebo rozsudek uvedeného soudu z téhož dne sp. zn. 30 Cdo 2033/2009, apod.).

Z odůvodnění napadeného rozsudku Vrchního soudu v Praze vyplývá, že odvolací soud se s uvedenými zásadami nikterak nedostal do rozporu, když logicky vysvětlil, na základě jakých skutečností dospěl k závěru, že dotčené „Prohlášení“, které podle názoru žalobce poškozuje jeho čest a lidskou důstojnost, bylo ve skutečnosti oprávněnou kritikou. Není tak možno dovodit, že byl v označené věci naplněn žalobcem uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Jak již bylo uvedeno shora, žalobce uplatňuje i dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř.

O tento dovolací důvod jde především tehdy, jestliže:

– soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplynuly ani jinak nevyšly za řízení najevo,

– soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo,

– v hodnocení důkazů, popř. poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti, zákonnosti, pravdivosti, event. věrohodnosti je logický rozpor,

– jestliže výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až § 135 o. s. ř.

Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro skutkový závěr o věci a tím i pro posouzení věci z hlediska hmotného (popřípadě i procesního) práva.

Z napadeného rozhodnutí je však zřejmé, že odvolací soud měl pro své rozhodnutí náležité skutkové podklady, z nichž také při svém rozhodování vyšel. Z obsahu spisu pak nevyplývá, že by se byl dostal do rozporu s úpravou obsaženou v ustanovení § 213 o. s. ř.

Je tedy třeba, při vázanosti dovolacího soudu uplatněnými dovolacími důvody, napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze pokládat v uvedeném přezkoumávaném výroku ve věci samé za správný. Dovolací soud proto podle § 243b odst. 2 o. s. ř. dovolání žalobce zamítl.